УДК 504.06:336

ФІНАНСОВІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА І ДОВКІЛЛЯ

Телюк Катерина Федорівна,
старший викладач кафедри фінансів
Львівського навчально-наукового інституту
ДВНЗ «Університет банківської справи»
e-mail: k.tejuk@gmail.com

Лежан Марія Миколаївна,
студентка факультету фінансів, економіки та обліку
Львівського навчально-наукового інституту
ДВНЗ «Університет банківської системи»
e-mail: lezhamaria@gmail.com

Скалка Марія Володимирівна,
студентка факультету фінансів, економіки та обліку
Львівського навчально-наукового інституту
ДВНЗ «Університет банківської системи»
e-mail: mskalka@gmail.com

Анотація. Досліджено фінансові аспекти використання бюджетних ресурсів та функціонування природокористування і природоохоронної діяльності для розв'язання основних проблем охорони навколишнього середовища країни. Проаналізовано виконання Україною вимог Кіотського протоколу, який покликаний стабілізувати рівень концентрації парникових газів, які викликають глобальне потепління, в атмосфері на рівні, який не допускав би небезпечного антропогенного впливу на кліматичну систему планети. Описано зарубіжний досвід фінансування охорони навколишнього середовища і визначено можливості їх упровадження у вітчизняну практику.
Ключові слова: охорона навколишнього середовища, фінансові аспекти, Кіотський протокол, зелені інвестиції.
Формул: 0; рис.: 2; табл. 2; бібл.: 13.

FINANCIAL ASPECTS OF ENVIRONMENTAL PROTECTION

Telyuk Kateryna,
Senior Lecturer of the Department of Finance
of the Lviv Institute
of SHEI «Banking University»
e-mail: k.tejuk@gmail.com

Lezhan Maria,
Student of the Faculty of Finance, Economics and Accounting
of the Lviv Institute
of SHEI «Banking University»
e-mail: lezhamaria@gmail.com

Skalka Maria,
Student of the Faculty of Finance, Economics and Accounting
of the Lviv Institute
of SHEI «Banking University»
e-mail: mskalka@gmail.com

Abstract. The article describes financial aspects of using budget resources and functioning of nature management and nature protection activities to solve the main problems of environmental protection of the country. The implementation of the Kyoto Protocol by Ukraine is analyzed. It aimstostabilize the concentration of green house gases that cause global warming, in the atmosphere at a level that would not allow dangerous anthropogenic impact on the climatic system of the planet. The foreign experience of financing environmental protection is described and the possibilities of their introduction in the national practice are determined.
Keywords: environmental protection, financial aspects, Kyoto Protocol, green investments.
Formulas: 0; fig.: 2; tabl.: 2; bibl.: 13.

ФИНАНСОВЫЕ АСПЕКТЫ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ОХРАНЫ ОКРУЖАЮЩЕЙ СРЕДЫ

Телюк Екатерина Федоровна,
старший преподаватель кафедры финансов
Львовского учебно-научного института
ГВУЗ «Университет банковского дела»
e-mail: k.tejuk@gmail.com

Лежан Мария Николаевна,
студентка факультета финансов, экономики и учета
Львовского учебно-научного института
ГВУЗ «Университет банковского дела»
e-mail: lezhamaria@gmail.com

Скалка Мария Владимировна,
студентка факультета финансов, экономики и учета
Львовского учебно-научного института
ГВУЗ «Университет банковского дела»
e-mail: mskalka@gmail.com

Аннотация. Исследованы финансовые аспекты использования бюджетных ресурсов и функционирования природопользования и природоохранной деятельности для решения основных проблем охраны окружающей среды страны. Проанализировано выполнение Украиной требований Киотского протокола, который призван стабилизировать уровень концентрации парниковых газов, которые вызывают глобальное потепление, в атмосфере на уровне, который не допускал бы опасного антропогенного воздействия на климатическую систему планеты. Описан зарубежный опыт финансирования охраны окружающей среды и определены возможности их внедрения в отечественную практику.

Ключевые слова: охрана окружающей среды, финансовые аспекты, Киотский протокол, зеленые инвестиции.
Формул: 0; рис.: 2; табл.: 2; библ.: 13.

Вступ. Актуальність теми охорони навколишнього середовища, що перетворилась у глобальну проблему, пов'язана головним чином зі зростанням антропогенного впливу на довкілля. Це зумовлено демографічним вибухом, урбанізацією, що прискорюється, і розвитком гірничих розробок та комунікацій, забрудненням навколишнього середовища відходами, надмірним навантаженням на орні землі, пасовища, ліси, водойми. Успішне розв'язання проблем, пов'язаних із забрудненням навколишнього середовища, безпосередньо залежить від мобілізації фінансових ресурсів на природоохоронні цілі, від дієвості наявних форм і методів організації фінансування раціонального природокористування.

Аналіз досліджень і постановка завдання. Аспекти фінансового забезпечення охорони навколишнього природного середовища на загальнодержавному рівні досліджували вітчизняні вчені, зокрема: О. О. Веклич, Л. М. Горбач, А. Є. Кернична, О. Л. Кулаковський, Ю. Г. Мандрик, О. В. Пушак, Н. М. Салатюк, С. А. Якимчук та ін.

Метою статті є дослідження фінансових аспектів забезпечення охорони навколишнього середовища і довкілля не тільки на державному, а й регіональному рівнях, а також зарубіжного досвіду вирішення цього питання. Для цього використовуються такі методи: історичний метод – для характеристики сутності та ратифікації Кіотського протоколу, методи аналізу і синтезу – для формулювання ключових положень і висновків, метод наукової абстракції – для виділення найбільш суттєвих засад використання коштів на охорону навколишнього середовища.

Результати дослідження. Збереження безпечного для існування живої і неживої природи навколишнього середовища, захист життя і здоров'я населення від негативного впливу, зумовленого забрудненням навколишнього природного середовища, досягнення гармонійної взаємодії суспільства і природи, охорона, раціональне використання і відтворення природних ресурсів є одним із найважливіших елементів політичної та економічної стабільності держави та її розвитку.

Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» (стаття 42) визначає, що в Україні фінансування екологічних заходів здійснюється за рахунок: Державного бюджету України і місцевих бюджетів; коштів підприємств, установ та організацій; фондів охорони навколишнього природного середовища; добровільних внесків та інших коштів [1].

Фінансування охорони довкілля повинне бути спрямоване: на забезпечення екологічної безпеки, запобігання і ліквідацію негативного впливу господарської та іншої діяльності на навколишнє природне середовище, збереження природних ресурсів, генетичного фонду живої природи, ландшафтів та інших природних комплексів, унікальних територій і природних об'єктів, пов'язаних з історико-культурною спадщиною; визначення джерел фінансування відповідних природоохоронних заходів; створення економічних, політичних і правових умов для здійснення екологічних інвестицій; розподіл надходження платежів за спеціальне природокористування та інших обов'язкових екологічних платежів між суб'єктами управління; визначення напрямів цільового використання коштів (наприклад, на

заходи, спрямовані на раціональне використання природних ресурсів, їх відновлення та охорону; упровадження екологічно чистих технологій тощо); надання коштів природокористувачам і суб'єктам господарювання для здійснення ресурсозберігальних і природоохоронних заходів.

Базовим механізмом державного фінансування природоохоронних заходів і програм є фонди охорони навколишнього природного середовища. Це спеціалізований інститут концентрації грошових коштів з метою цільового фінансування екологічних потреб. На сьогодні запроваджено Державний і місцеві фонди охорони навколишнього природного середовища.

Державний фонд охорони навколишнього природного середовища утворюється за рахунок: а) частини екологічного податку згідно із законом; б) добровільних внесків підприємств, установ, організацій, громадян та інших надходжень; в) частини грошових стягнень за шкоду, заподіяну порушенням законодавства про охорону навколишнього природного середовища в результаті господарської та іншої діяльності.

Кошти фондів охорони навколишнього природного середовища всіх рівнів можуть використовуватись тільки для цільового фінансування природоохоронних і ресурсозберігальних заходів, у тому числі наукових досліджень із цих питань, ведення державного кадастру територій та об'єктів природно-заповідного фонду, а також заходів для зниження впливу забруднення довкілля на здоров'я людей [2].

Зокрема, протягом останніх років видатки на охорону довкілля збільшувалися в абсолютній сумі (*табл. 1*).

Таблиця 1

Аналіз витрат на охорону навколишнього природного середовища у 2014–2015 рр.

Види витрат	2014 р.		2015 р.		Відхилення, %	
	усього, млн грн	питома вага, %	усього, млн грн	питома, вага, %	абсолютне	відносне
Усього витрат на охорону навколишнього природного середовища, у тому числі:	21 925,6	100,00	24 591,1	100,00	2 665,5	12,16
охорона атмосферного повітря і проблеми зміни клімату	3 153,7	14,38	2 942,8	11,97	-210,90	-6,69
очищення зворотних вод	6 733,8	30,71	7 493,2	30,47	759,40	11,28
поводження з відходами	6 201	28,28	7 539,4	30,66	1 338,40	21,58
захист і реабілітація ґрунту, підземних і поверхневих вод	1 324,6	6,04	1 540,9	6,27	216,30	16,33
зниження шумового і вібраційного впливу	13,1	0,06	108,4	0,44	95,30	727,48
збереження біорізноманіття середовища існування	370	1.69	400,7	1,63	30,70	8,30
радіаційна безпека	3 866,6	17,64	4 293,7	17,46	27,10	11,05
науково-дослідні роботи природоохоронного спрямування	59,1	0,27	48.8	0,20	10,30	-17,43
інші напрями природоохоронної діяльності	203,7	0,93	223,2	0,91	19,50	9,57

Примітка. Розраховано за [3].

Однією з міжнародних угод, яка покликана стабілізувати рівень концентрації парникових газів, які викликають глобальне потепління, в атмосфері на рівні, який не допускав би небезпечного антропогенного впливу на кліматичну систему планети, є Кіотський протокол, підписаний на основі Рамкової конвенції ООН про зміну клімату (РКЗК) [4].

Зобов'язання, відповідно до Кіотського протоколу, встановлювалися на період з 2008 р. до 2012 р. і Україні вдалося залучити значні кошти на реалізацію різних кліматичних проектів, що мали не тільки екологічне, а й політичне, соціальне та економічне значення для України. Із 12 жовтня 2011 року участь України в міжнародній торгівлі викидами була тимчасово призупинена через порушення правил звітності про викиди парникових газів за 1990–2008 роки згідно з Кіотським протоколом. Після відновлення права участі, в період до 2014 року, значна частина цих коштів була неефективно використана. Значні фінансові витрати призвели до підриву репутації України на міжнародній арені.

Двадцять другого квітня 2016 року Україна стала 156-ю країною, яка підписала Паризьку кліматичну угоду, що замінить чинний досі Кіотський протокол і буде діяти до 2020 року для всіх сторін Конвенції. Угоду було ухвалено на 21-й Конференції країн – учасниць Рамкової конвенції ООН з питань зміни клімату. Вона покликана прокласти шлях до низьковуглецевого й екологічно сталого майбутнього. У ній міститься обіцянка утримати підвищення глобальної температури на рівні 1,5 градуса за Цельсієм. Угода встановлює тільки основу міжнародному режиму зі зміни клімату. Механізми, процедури та інші практичні питання впровадження угоди мають бути розроблені протягом наступних чотирьох років [5].

Збереження, відновлення і раціональне використання природних ресурсів неможливе без забезпечення надійної роботи еколого-економічного механізму. Пріоритетним завданням у цьому напрямі є забезпечення ефективного контролю за правильністю, повнотою і своєчасністю справляння екологічного податку до природоохоронних фондів усіх рівнів, а також цільового, ефективного та своєчасного використання коштів фондів охорони навколишнього природного середовища у складі Державного і місцевих бюджетів.

Ознакою ефективності економічних методів управління природоохоронною діяльністю є їхня здатність стимулювати інвестиції в основні фонди природоохоронного призначення. З огляду на це проаналізуймо капіталовкладення в цю сферу. На державному рівні капітальні інвестиції та поточні витрати на охорону навколишнього середовища мають тенденції до збільшення (*рис. 1*).

Львівщина як територія, що має низку екологічних проблем, прагне залучати і використовувати

фінансові ресурси на природоохоронні заходи з усіх джерел фінансування. Зокрема, динаміку капітальних інвестицій на охорону довкілля у Львівській області відображено на *рис. 2*.

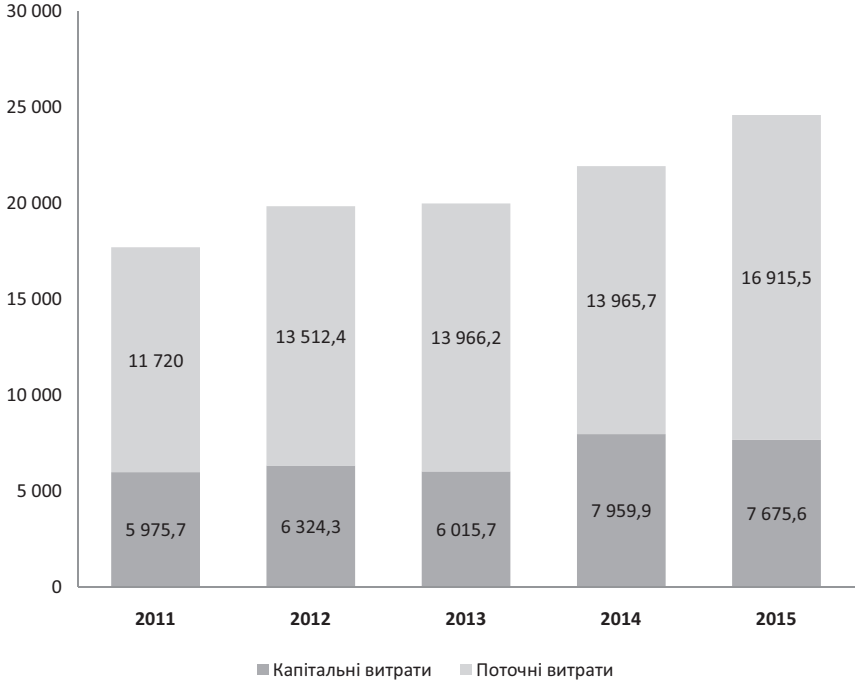

Рис. 1. Капітальні інвестиції та поточні витрати на охорону навколишнього середовища [3]

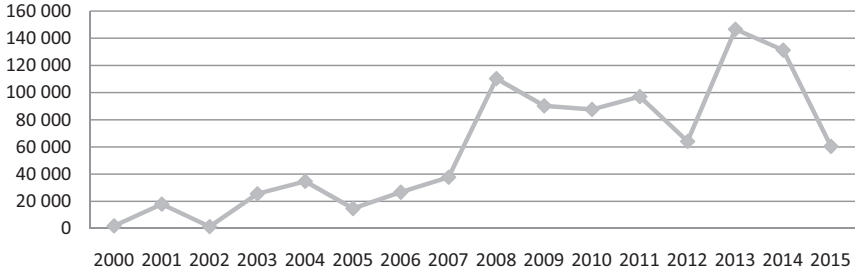

Рис. 2. Капітальні інвестиції на охорону довкілля у Львівській області у 2000–2015 рр. (тис. грн) [6]

Протягом 2000–2008 років капітальні інвестиції на охорону довкілля у Львівській області зростали, за 2008 до 2012 рр. – знижувалися (що, очевидно, пов'язано з наслідками світової фінансової кризи); 2013 року різко зросли, а у 2014–2015 роках знову зменшились відносно рівня 2013-го; 2015 року сума освоєних природоохоронних інвестицій підприємствами Львівщини скоротилась у порівнянні з попереднім роком у 2,2 раза, відносно 2008 р. – в 1,8 раза [7].

З 2008 року в Україні існує схема зелених інвестицій, яка регулює участь у міжнародній торгівлі квотами Кіотського протоколу і механізм використання залучених коштів. Починаючи з 2009 року Україною було здійснено продаж квот на викиди парникових газів, загалом 47 млн одиниць установленої кількості (ОВК). З них: Японії 30 млн ОВК, Іспанії – 3 млн ОВК, ще додатково 14 млн ОВК Японії 2010 року. Ціна продажу становила близько 10 євро за одиницю переданих квот на викиди парникових газів. Таким чином загальна сума отриманих коштів Україною за механізмом торгівлі квотами Кіотського протоколу становить близько 470 млн євро.

Координаційним органом реалізації схеми зелених інвестицій в Україні визначено Державне агентство екологічних інвестицій (далі – ДАЕІ). Порядок та критерії відбору проектів для реалізації за схемою зелених інвестицій встановлюються Постановою КМУ № 221 від 22.02.2008. Станом на 22 травня 2014 року Держекоінвестагентством розглянуто і схвалено 1 803 проекти цільових екологічних (зелених) інвестицій.

За Договорами продажу одиниць (частин) установленої кількості викидів парникових газів (ОУК) з японською стороною погоджено 817 проектів цільових екологічних (зелених) інвестицій у 24-х регіонах України загальною вартістю 4 738 млн грн та очікуваними щорічними скороченнями викидів парникових газів 172,9 тис. т CO_2-екв.

На кінець 2014 року на спеціальних рахунках залишок коштів від продажу квот на викиди парникових газів Японії та Іспанії згідно з Кіотським протоколом

становив 75,4 млн євро. На рахунках Держказначейства у листопаді 2014 року додатково обліковувались 1 341 425 058 грн, які повинні були б бути скеровані на природоохоронні заходи.

Обов'язок проведення тендерів ліг на міністерське державне підприємство «Українські екологічні інвестиції», яке протягом останніх років не мало досвіду організації державних торгів. Як наслідок, тендер виграло фіктивне підприємство і його було провалено, а український уряд змушений був виплатити Японії трохи більше ніж 202 млн грн [8].

Отже, непрозорість і бюрократизація при впровадженні механізму міжнародної торгівлі квотами згідно з Кіотським протоколом є проблемою в Україні. Оприлюднення інформації стосовно проектів, які реалізовуються за схемою зелених інвестицій у рамках міжнародної торгівлі квотами, належним чином не налагоджено, що призводить до труднощів оцінки їхньої якості та проявів корупції.

Зарубіжна практика свідчить, що основою всієї системи захисту навколишнього середовища в економічно розвинутих країнах є активне державне регулювання, в якому значні пріоритети надаються економічному стимулюванню та підтримці підприємництва, що розвивається в напрямі екологізації суспільного виробництва. До економічних методів можна віднести: екологічні платежі за забруднення атмосферного повітря, водних ресурсів, шумове забруднення, утилізацію відходів тощо; платежі за споживання водних, мінерально-сировинних, земельних і рибних ресурсів; система застави, що передбачає встановлення надбавок до роздрібних цін на товари, утилізація яких доцільна після періоду експлуатації; пільгові кредити і субсидії, що надаються на конкурсній основі для реалізації різних природоохоронних програм; податки за шкідливу продукцію (різні види пального, тару, міндобрива, пестициди, мийні засоби тощо); штрафи за адміністративні порушення природоохоронного законодавства. Практика багатьох європейський країн у контексті збереження довкілля зорієнтована не стільки на подолання наслідків від уже завданої шкоди навколишньому середовищу, скільки на впровадження інноваційних технологій задля зменшення цієї шкоди і попередження негативних наслідків від антропогенного впливу на довкілля [9, с. 8].

Зокрема, серед європейських країн прикладом ефективного використання економічних важелів у реалізації екологічної політики може бути Польща, країна, використання досвіду якої є корисним і доцільним для нашої країни внаслідок успішного втілення інструментів екологічної політики і схожості з Україною природних та соціальних умов. Джерелами фінансування охорони довкілля в Польщі є: кошти ініціаторів екологічних проектів, іноземних інвесторів, екологічних фондів, кредити. Утілюється це за допомогою використання так званих «найкращих доступних технологій» (Best Avilable Technology BAT), тобто застосуванням таких методів виробництва, які на сучасному рівні науково-технічних знань надають можливість гарантувати якомога вищу екологічну безпеку) [10, с. 153–154].

В Україні ознаки погіршення екологічного стану довкілля стають усе помітнішими – це забруднення атмосферного повітря, поверхневих і підземних вод, порушення земель, забруднення ґрунтів і погіршення якості продуктів харчування. Україна має найвищий у Європі рівень розораності земель, споживання водних ресурсів, вирубування лісів і значне – у кілька разів – перевищення антропогенного й техногенного навантаження на навколишнє природне середовище порівняно з відповідними показниками в розвинутих країнах світу.

Ураховуючи зазначені складові погіршення довкілля, потребують нагального розв'язання з боку держави ще й такі екологічні проблеми.

1. Неконтрольоване вирубування лісів і експорт деревини з України. Серед основних причин, що спонукають населення незаконно вирубувати ліс, – безробіття і низький рівень життя. Причиною цієї проблеми є відсутність нормативно-правової бази, яка б забороняла всі види рубок, у тому числі санітарно-оздоровчі (крім догляду за лінійними об'єктами та вирубування окремих дерев під час гасіння пожежі), будівництво споруд, прокладання шляхів, лінійних та інших об'єктів транспорту і зв'язку. Цю проблему можливо, на нашу думку, розв'язати, сформувавши чіткий механізм оподаткування й організації системи електронного контролю, що дало б змогу запобігти та зменшити несанкціоноване вирубування та експорт деревини з України.
2. Незаконне видобування, використання бурштину і вивезення його за кордон унаслідок бездіяльності та корумпованості правоохоронних органів. Триває псування родовищ і руйнування екосистеми в місцях незаконного видобутку бурштину.
3. Несанкціоновані звалища є чи не основним джерелом забруднення довкілля. Цю проблему можна розв'язати тільки спільними зусиллями свідомих громадян і дієвих органів влади на місцях за ефективного і цільового фінансування.
4. Забруднення атмосферного повітря в Україні. Головним забруднювачем є промисловість: вона здійснює майже удвічі більше шкідливих викидів, ніж автотранспорт (відповідно 65 і 35%). Саме на зменшення цих викидів, які спричиняють парниковий ефект, і був складений Кіотський протокол, який Україна підписала 2004 року. Але Україна недотримується його виконання і фінансування проектів, що спрямовані на охорону довкілля, недопущення техногенних аварій, стихійних лих є неефективне. Крім цього, кошти, які передбачені на поліпшення екологічної ситуації, «губляться» в численних корумпований схемах. У цьому разі вважаємо за доцільне посилення урядового контролю за дотриманням квот

відповідно до Кіотського протоколу і Паризької кліматичної угоди [11].

Серед факторів, які також негативно впливають на екологічну безпеку країни, варто зазначити зношеність основних виробничих фондів, високу концентрацію небезпечних підприємств і значну питому вагу використовуваних ресурсо- та енергоємних технологій, накопичення значних обсягів промислових і побутових відходів, низьку ефективність очисних споруд, забруднення атмосферного повітря, водних і земельних ресурсів, виснаження лісів і зменшення біорізноманіття в лісових екосистемах [12].

Для успішного розв'язання цих проблем потрібно застосовувати такі основні види економічних інструментів екологічного регулювання: 1) страхування – видів діяльності відповідно до характеру їх природокористування; ризику підприємницької діяльності; еколого-економічних наслідків підприємницької діяльності; 2) санкції – штрафи за порушення екологічного законодавства; 3) сертифікати – права на викиди; 4) компенсаційні виплати реципієнтам за поліпшення якості середовища шляхом технологічного оновлення; 5) ціни – цінове програмування розширення екологозорієнтованих секторів ринку; цінове регулювання екологічної виробничої поведінки підприємців; цінове стимулювання вітчизняного виробництва екотехніки, екотехнологій і «зелених» товарів; 6) податки – які орієнтовані на позитивну мотивацію щодо природозбережної діяльності (податкові пільги на екологічно зорієнтовані торговельні операції; податкові пільги на функціонування екологічної інфраструктури; податкові пільги на екоінвестиції); 7) платежі – за викиди (скиди) шкідливих речовин в атмосферу, водні джерела, ґрунт; складування (захоронення) шкідливих речовин у природних ландшафтах; фізичні види забруднення навколишнього середовища; 8) кредити і позики – на придбання екотехніки та екотехнологій; 9) субсидії (дотації, гранти), які спрямовуються на реалізацію державних міжнародних екологічних проектів, формування екологічної інфраструктури; дослідження вітчизняних «зелених» технологій, альтернативних видів енергії, виробництво екологічно безпечних товарів і екологічно досконалу продукцію; 10) лобіювання (сприяння) – екологічним торговельним операціям; розширенню екологічно орієнтованих секторів економіки [13].

Для забезпечення розв'язання вищезазначених екологічних проблем у Законі України «Про Державний бюджет на 2017 рік» на охорону навколишнього середовища передбачено понад 5 млрд грн (*табл. 2*).

Таблиця 2

Планові витрати на охорону навколишнього середовища на 2017 рік (млн грн)

Найменування	Загальний фонд	Спеціальний фонд	Усього
Міністерство екології та природних ресурсів України	4 259 321,4	1 010 048,0	5 269 369,4
Апарат Міністерства екології та природних ресурсів України	455 730,4	60 182,7	515 913,1
Загальне керівництво та управління у сфері екології та природних ресурсів	48 992,0	21 088,4	70 080,4
Збереження природно-заповідного фонду	187 277,2	10 917,9	198 195,1
Здійснення природоохоронних заходів	188 801,7	11 488,9	200 290,6
Здійснення заходів щодо реалізації пріоритетів розвитку сфери охорони навколишнього природного середовища		1 000,0	1 000,0
Забезпечення діяльності Національного центру обліку викидів парникових газів	1 558,3		1 558,3
Державна підтримка заходів, спрямованих на зменшення обсягів викидів (збільшення абсорбції) парникових газів, у тому числі на утеплення приміщень закладів соціального забезпечення, розвиток міжнародного співробітництва з питань зміни клімату		1 000,0	1 000,0

Джерело: [3].

Це для нашої країни не є достатньою сумою (приблизно 0,6% від видатків Державного бюджету). Проте ефективне використання наявних фінансових ресурсів сприятиме поліпшенню природного середовища та довкілля.

Висновки. Підсумовуючи, слід констатувати, що механізм екологічного фінансування, на наш погляд, є недостатнім і малоефективним, адже суперечить раціональному використанню та відтворенню природних ресурсів. Це має негативний соціо-економічний вплив на стан довкілля, примножуючи екологічні виклики сьогодення.

Вважаємо за доцільне вдосконалити екологічне оподаткування в Україні в напрямі посилення стимулювального природоохоронного ефекту. Треба створити ресурс (для прикладу, мобільний додаток), який би збирав дані про навколишнє середовище, аналізував їх і представляв у доступній формі, формуючи екологічну свідомість громадян, а на перспективу – допомагаючи людям обрати екологічно чисте місце для життя. Урахувавши світовий досвід, вітчизняну систему економічних методів управління навколишнім природним середовищем слід доповнити податковими пільгами, інноваційно-інвестиційними преференціями для підприємств, які реалізують екологічні проекти, упроваджують енергоощадні технології тощо. Унаслідок обмеженості бюджетних коштів важливим є пошук нових джерел фінансування природоохоронних заходів, а саме: розвиток екологічного пільгового кредитування, екологічного лізингу, екологічних банків, формування спеціальних рахунків на підприємствах для здійснення екологічної модернізації. Це надасть можливість забезпечити фінансовими ресурсами природоохоронні заходи з метою формування безпечних умов життя громадян країни.

Список використаної літератури

1. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» від 25.06.1991 № 1264-XII, зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1264-12.
2. Джерела фінансування екологічних заходів та програм. Фонди охорони навколишнього природного середовища [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://pidruchniki.com/1678022855692/pravo/dzherela_finansuvannya_ekologichnih_zahodiv_program_fondi_ohoroni_navkolishnogo_prirodnogo_seredovischa.
3. Офіційний сайт Державного комітету статистики [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.ukrstat.gov.ua.
4. Кіотський протокол [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.zhiva-planeta.org.ua/diyalnist/klimat/kiot-protokol.html.
5. Наприкінці лютого Україна втратить можливість реалізувати «кіотські» кошти» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zik.ua/news/2016/01/24/naprykintsi_lyutogo_ukraina_vtratyt_mozhlyvist_realizuvaty_kiotski_koshty_665522.
6. Публікації Головного управління статистики у Львівській області [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.lv.ukrstat.gov.ua/ukr/publ/archive_publ.php?y=2015&ind_page=archive.
7. Пушак Я. Я. Економічні важелі екологічного інвестування в регіоні / Я. Я. Пушак, О. М. Марченко // WSPÓŁPRACA EUROPEJSKA. – 2016. – Vol. 8 (No. 15). – P. 176–186.
8. Канєвський Г. Кіотські гроші. Як повертали Японії двісті мільйонів [Електронний ресурс] / Г. Канєвський, О. Зеленяк. – Режим доступу : http://www.epravda.com.ua/publications/2016/04/11/589059/view_print.
9. Якимчук С. А. Зарубіжний досвід у сфері охорони навколишнього середовища / С. А. Якимчук // Економіка природокористування та охорони навколишнього середовища. – 2013. – № 2. – С. 78.
10. Кернична А. Є. Досвід зарубіжних країн щодо вдосконалення механізмів державного управління в екологічній сфері у контексті євроінтеграції / А. Є. Кернична // Інвестиції практика та досвід. – 2013. – № 24. – С. 152–156.
11. Комітет з питань екологічної політики, природокористування та ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://komekolog.rada.gov.ua/komekolog/control/uk/publish/article?art_id=60893&cat_id=48830.
12. Веклич О. О. Сучасні тенденції фінансового забезпечення природоохоронної діяльності в Україні / О. О. Веклич // Фінанси України. – 2009. – № 11. – С. 20–34.
13. Салатюк Н. М. Зарубіжний досвід регулювання природокористування та охорони навколишнього середовища [Електронний ресурс] / Н. М. Салатюк. – Режим доступу : http://dspace.nuft.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/2486/1/333.pdf.

References

1. Zakon Ukrayiny «Pro okhoronu navkolyshn′oho pryrodnoho seredovyshcha» vid 25.06.1991 № 1264-XII. Zi zminamy ta dopovnennyamy [The Law of Ukraine «On Environmental Protection» from June 25 1991, № 1264-XII. With changes and additions]. (n. d.). zakon2.rada.gov.ua. Retrieved from : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1264-12 [in Ukrainian].
2. Dzherela finansuvannya ekolohichnykh zakhodiv ta prohram. Fondy okhorony navkolyshn′oho pryrodnoho seredovyshcha [Sources of financing of environmental measures and programs. Environmental protection funds]. (n. d.). pidruchniki.com. Retrieved from : http://pidruchniki.com/1678022855692/pravo/dzherela_finansuvannya_ekologichnih_zahodiv_program_fondi_ohoroni_navkolishnogo_prirodnogo_seredovischa [inUkrainian].
3. Ofitsiinyi sait Derzhavnoho komitetu statystyky [Official site of the State Statistics Committee]. www.ukrstat.gov.ua. Retrieved from : http://www.ukrstat.gov.ua [in Ukrainian].
4. Kiots′kyy protokol [Kyoto Protocol]. (n. d.). www.zhiva-planeta.org.ua. Retrieved from : http://www.zhiva-planeta.org.ua/diyalnist/klimat/kiot-protokol.html [in Ukrainian].
5. Naprykintsi lyutoho Ukrayina vtratyt′ mozhlyvist′ realizuvaty «kiots′ki» koshty» [At the end of February Ukraine will lose the opportunity to realize «Kyoto» funds»]. (n. d.). zik.ua/news. Retrieved from : http://zik.ua/news/2016/01/24/naprykintsi_lyutogo_ukraina_vtratyt_mozhlyvist_realizuvaty_kiotski_koshty_665522 [in Ukrainian].
6. Publikatsiyi Holovnoho upravlinnya statystyky u L′vivs′kiy oblasti [Publications of the Main Department of Statistics in Lviv Oblast]. (n. d.). www.lv.ukrstat.gov.ua. Retrieved from : http://www.lv.ukrstat.gov.ua/ukr/publ/archive_publ.php?y=2015&ind_page=archive [in Ukrainian].
7. Pushak, Y. Y., & Marchenko, O. M. (2016). Ekonomichni vazheli ekolohichnoho investuvannya v rehioni [Economic levers of environmental investment in the region]. Współpraca Europejska – European Cooperation, 15, (8), 176–186 [in Poland].

8. Kanyevs'kyy, H., & Zelenyak, O. Kiots'ki hroshi. Yak povertaly Yaponiyi dvisti mil'yoniv [As Japan returned two hundred million]. (n. d.). www.epravda.com.ua. Retrieved from : http://www.epravda.com.ua/publications/2016/04/11/589059/view_print [in Ukrainian].
9. Yakymchuk, S. A. (2013). Zarubizhnyy dosvid u sferi okhorony navkolyshn'oho seredovyshcha [Foreign experience in the field of environmental protection]. Ekonomika pryrodokorystuvannya ta okhorony navkolyshn'oho seredovyshcha – Economy of nature management and environmental protection, 2, 7–8 [in Ukrainian].
10. Kernychna, A. Y. (2013). Dosvid zarubizhnykh krayin shchodo vdoskonalennya mekhanizmiv derzhanoho upravlinnya v ekolohichniy sferi u konteksti yevrointehratsiyi [Experience of foreign countries in improving the mechanisms of state administration in the environmental sphere in the context of European integration]. Investytsiyna praktyka ta dosvid – Investment practice and experience, 24, 152–156 [in Ukrainian].
11. Komitet z pytan' ekolohichnoyi polityky, pryrodokorystuvannya ta likvidatsiyi naslidkiv Chornobyl's'koyi katastrofy [Committee on Environmental Policy, Nature Use and Elimination of the Consequences of the Chernobyl Disaster]. komekolog.rada.gov.ua. Retrieved from : http://komekolog.rada.gov.ua/komekolog/control/uk/publish/article?art_id=60893&cat_id=48830 [in Ukrainian].
12. Veklych, O. O. (2009). Suchasni tendentsiyi finansovoho zabezpechennya pryrodookhoronnoyi diyal'nosti v Ukrayini [Modern tendencies of financial provision of nature-conservation activity in Ukraine]. Finansy Ukrainy – Finance of Ukraine, 11, 20–34 [in Ukrainian].
13. Salatyuk, N. M. Zarubizhnyy dosvid rehulyuvannya pryrodokorystuvannya ta okhorony navkolyshn'oho seredovyshcha [Foreign experience in the regulation of nature use and environmental protection]. (n. d.). dspace.nuft.edu.ua. Retrieved from : http://dspace.nuft.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/2486/1/333.pdf [in Ukrainian].